

Sosiaali- ja terveysministeriölle
kirjaamo.stm@gov.fi

Lausunto

1 (6)

2.5.2022

Viite: Diaarinro VN/12741/2022

Elinkeinoelämän keskusliitto EK:n lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi tartuntatautilain väliaikaisesta muuttamisesta

Kiitämme lausuntomahdollisuudesta ja toteamme seuraavaa:

Mielestämme ei ole hyvää lainvalmistelua, että nyt lausuttava esitys on jälleen valmisteltu kiireessä ja sidosryhmille on annettu vain hyvin lyhyt lausuntoaika. Myös esityksen vaikutusten arviointi olisi voinut olla kattavampaa. On ollut tiedossa, että nykyisten säännösten voimassaolo päättyy kesäkuun 2022 lopussa. Valmistelu olisi tullut mielestämme aloittaa aiemmin, jolloin myös lausunnoille olisi jäänyt enemmän aikaa.

Ensisijaisesti katsomme, ettei esitykseen sisältyviä väliaikaissäännöksiä tulisi enää pitää voimassa 30.6.2022 jälkeen. Säännökset on tarkoitettu väliaikaissäännöksiksi ja ne ovat olleet tähän mennessä jo pitkään voimassa osin muutettuina. Tilanne ei mielestämme enää edellytä niiden voimassaolon jatkamista. Tulevia pandemioita ajatellen on kuitenkin tärkeää, että tartuntatautilain kokonaisuudistus tehtäisiin myöhemmin huomioiden myös valmiuslainsäädännön kokonaisuudistus. Koska valmiuslainsäädännön käyttökynnyksen tulee olla jatkossakin korkealla, on tärkeää, että normaaliaikojen substanssi- ja sektorilainsäädäntö normaalitilanteen toimivaltuuksineen on riittävän joustava ja vastaa tilanteiden muuttumiseen mahdollisimman pitkään. Tartuntatautien osalta on tärkeää, että korona-ajan opit voidaan tässä yhteydessä hyödyntää.

Toissijaisesti, mikäli hallituksen esitys kuitenkin päätetään antaa, painotamme seuraavia:

1. Rajojen terveysturvallisuussäännösten osalta esitetään, että ne aktivoitaisiin tarvittaessa erillisellä voimaantulolailla. Tämä on mielestämme hyvä käytäntö ja esitämme, että se ulotettaisiin myös muiden esitettyjen säännösten käyttöönottoon tautitilanteen mahdollisesti edellyttäessä sitä. Se, että eduskunta käsittelee sekä valtakunnallisen että alueellisen tautitilanteen ennen säännösten käyttöönottoa koskevaa päätöstä olisi omiaan pienentämään rajoitusten kohteena olevien osalta sitä epävarmuutta, minkä esitykseen sisältyvä

Lainsäädäntö ja hallinto/Yrityslainsäädäntö
Markku Rajamäki

2.5.2022

alueellinen päätöksenteko alueellisesti eriävine tulkintoineen väistämättä tuo.

2. Tähän mennessä merkittävä ongelma on ollut se, että samalla kun on päätetty uusista tiukemmista rajoituksista, niiden kohteena olleet alat eivät ole saaneet edes lupautua niille rajoituksista aiheutuvien menetysten korvaamisesta. Korvauksiin liittyvä prosessi on alkanut aina myöhemmin, korvauskriteereitä on muutettu rajoitusten jo voimassa ollessa ja näin kohteena olevien yritysten epävarmuus on jatkunut liian pitkään. Jatkossa pitäisi ehdottomasti päästä siihen, että jos tiukempia rajoituksia joudutaan määräämään, samalla pitäisi tehdä tähän liittyvät korvauspäätökset tai vähintään antaa sitova lupaus menetysten korvaamisesta kohdeorganisaatioille. Esityksen tavoite on sinällään ymmärrettävä: saattaa kaikki samaa aluetta koskevat rajoitustoimet saman / samojen alueellisten viranomaisten päätettäväksi ja näin pyrkiä siihen, että eri aloja koskevat rajoitukset olisivat yhdenmukaisempia ja tasapuolisempia suhteessa toiminnan terveysturvallisuusriskiin. Tämä muutos luo kuitenkin samalla tilanteen, jossa menetysten korvaamiseen liittyvä prosessi on yhä enemmän irrallinen suhteessa rajoitusten määrittelyn prosessiin. Esitys ei vastaa siihen, miten tämä huomioidaan. Yritysten on jatkossa saatava rajoituksia asettaessa varmuus siitä, että niiden menetykset korvataan, mikäli korvaaminen olisi kyseisessä tilanteessa valtiontukisäännösten kannalta mahdollista.
3. Kun päätöksenteko nyt esitetään muutettavaksi niin, että alueelliset ja kunnalliset tartuntatautiviranomaiset tekisivät jatkossa päätökset kaikista rajoitustoimista omalla alueellaan, olisi ensiarvoisen tärkeää, että säännökset on kirjoitettu tarkkarajaisesti ja eri rajoitustoimien käytön kriteerit on kuvattu tarkasti minimoiden tulkintaerot asiassa ja niiden myötä epäyhtenäiset käytännöt alueiden välillä. Nyt näin ei mielestämme ole. Ongelmat koskevat erityisesti esitettyjä säännöksiä 58 a §, 58 c § ja 58 e §.

58 a §:

Kuten muissakin erittäin voimakkaissa rajoitustoimissa, esim. esityksessä 58 e §:ssä, myös ravintolarajoituksia koskevassa rajoitus-säännöksessä tulisi olla velvoite tarkastella tilannetta enintään kahden viikon välein uudelleen ja näin asetetut rajoituksetkin saisivat olla kerrallaan voimassa enintään tuon ajan. Edelleenkin ravintolarajoituksiin liittyvään säännökseen ei tällaista sisälly. On vaikea ymmärtää, miksi. Tähän mennessä omaksuttu tapa on johtanut siihen, että ravintolarajoituksia on purettu huomattavasti hitaammin, vaikka tautitilanne on jo olennaisesti lieventynyt ja vaikka riskiltään vastaavan tasoisten muiden toimintojen rajoituksia on purettu. Tämä ei ole oikeudenmukaista eikä oikeasuhtaista ja viipeet purkamisessa rikkovat väistämättä myös välttämättömyysvaatimusta.

Lainsäädäntö ja hallinto/Yrityslainsäädäntö
Markku Rajamäki

2.5.2022

Ravintoloita koskevilta tarkemmilta osin viittaamme jäsenliittomme Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry:n asiassa antamaan lausuntoon.

58 c §:

Esityksen mukaan, jos lievemmat toimenpiteet eivät ole olleet riittäviä ja jos edellytysten vallitessa on välttämätöntä, ”kunnan tartuntatautien torjunnasta vastaava toimielin voisi antaa toimialueellaan kaikkia 4 momentissa tarkoitettuja toimijoita velvoittavan päätöksen, jolla rajoitetaan toiminnan asiakas- ja osallistujamäärää *sen verran kuin on välttämätöntä lähikontaktin aiheuttaman tartunnan riskin ehkäisemiseksi*... Aluehallintovirasto voi tehdä alueellaan vastaavan päätöksen, jos toimenpiteet ovat välttämättömiä usean kunnan alueella.” Säännöksen sanamuodosta ei ilmene, miten rajoitus käytännössä mitoitettaisiin. Esitetyssä 58 f §:ssä kuitenkin todetaan: ”Suunnitelmassa tulee etukäteen vahvistaa tilan neliömetrimäärä, johon 58 c §:n 2 momentissa tarkoitettu asiakasmäärärajoitus suhteutetaan.”

Epäselväksi jää, mitä edellä kirjoitettu käytännössä tarkoittaa, mikä luo huomattavan riskin siitä, että tulkinnot tulisivat käytännössä eroamaan alueittain. Tämä ei ole hyväksyttävää. Säännöksen sanamuotoa tulee ehdottomasti vähintään tarkentaa merkittävästi. Vaikka näin tehtäisiinkin, säännöksestä ei mielestämme saa niin onnistunutta kuin aiempi 58 d § oli. Se oli hyvä siksi, että se edellytti toiminnanharjoittajia huolehtimaan, että lähikontaktit tiloissa vältetään jättäen kuitenkin samalla toteutuskeinot toiminnanharjoittajan omaan harkintaan. Näin pitää olla jatkossakin. Alueellinen viranomainen voi parhaimmillaankin tehdä vain kategorisen päätöksen, esim. että 100 neliömetrin myymälätilassa saa olla korkeintaan x asiakasta samaan aikaan. Viranomainen ei kuitenkaan voi tietää eri toimialojen järjestelyjen yksityiskohtia, saati tietyn tilan järjestelyjä, joilla vaikutetaan siihen, miten asiakkaat tiloissa sijoittuvat ja liikkuvat ja joilla voidaan varmistaa, että lähikontaktit vältetään. Se, että laissa ei enää ole täsmällistä lähikontaktin määritelmää, ei mielestämme ole ongelma, eikä se ole syy muuttaa hyvin toiminutta säännöstä.

Esityksessä ei ole myöskään faktisesti tutkittuun tietoon perustuen näytetty, että aiemman säännöksen tarkoittamaa tavoitetta ei olisi saavutettu. Perusteluissa todetaan, että kun laista poistettiin ”lähikontaktin määritelmä, jolloin pykälän nojalla annettu päätös ei käytännössä enää velvoittanut toimijoita toimintansa rajoittamiseen, minkä vuoksi rajoitustoimi ei välttämättä ollut riittävän tehokas toimenpide covid-19-tartuntojen leviämisen ehkäisemiseksi.” Tämä on spekulointia, eikä väitetä ole edes pyritty osoittamaan todeksi. Nykyinen säännös on ollut hyvä ja käytännössä toimiva. Kaupan ja palvelualojen toimijat ovat pandemian alusta alkaen ja yhteistyössä

Lainsäädäntö ja hallinto/Yrityslainsäädäntö
Markku Rajamäki

2.5.2022

viranomaisten kanssa tehneet lukuisia toimenpiteitä turvallisen asiointin varmistamiseksi asiointitiloissa, jotka ovat osoittautuneet toimiviksi. Kaupoista tai muista vastaavan tyyppisistä asiointitiloista ei ole saamiemme tietojen mukaan lähtenyt laajoja tartuntaketjuja. Tällaisissa tiloissa asiointi on tyyppillisesti lyhytkestoista, eikä asiakastiloihin tulla oleskelemaan. Myös THL on riskipotentiaalitaulukossaan määrittänyt tällaisissa tiloissa asiointimisen vähäisen riskitason tilanteeksi. Samoin toiminta on katsottu pieniriskiseksi myös HE 245/2020 vp:n perusteluissa, joissa kohdassa 4.2.3 todetaan, että lähikontakti ei yleisesti toteudu vähittäis- ja päivittäistavarakaupan liiketiloissa, vaan rajautuu lähinnä tiettyihin asiointi- ja jonotustilanteisiin kassoilla tai palvelutiskeillä. Niiden toiminnan rajoittaminen esityksessä kuvatulla tavalla ei täytä välttämättömyyden, tarkoituksenmukaisuuden eikä oikeasuhtaisuuden vaatimuksia.

Nyt esitetty säännös olisi käytännössä myös mahdollon tai erittäin kallis valvoo. Säännöksen tarkoittamissa asiointitiloissa taudin tarttumisen kannalta riskialttiit tilanteet rajoittuvat lähinnä jonotustilanteisiin, joissa asia voidaan ratkaista muilla tavoin kuin asiakasmääriä rajaamalla (esim. lattiatarrat, vuoronumerot jne.). Esim. myymälätiloissa on helpompi henkilökunnan silmämääräisen valvonnan ja/tai kameravalvonnan keinoin valvoo, etteivät asiakkaat ruuhkaudu missään myymälän osassa. Sen sijaan sen valvominen, ettei myymälässä ole asiakkaita säädettyä määrää enempää käytännössä edellyttäisi valvojat sekä sisääntulo- että ulostuloreiteille ja keinon, joilla nämä voivat kommunikoida sisällä kerrallaan olevien määrän huomioiden sekä tulleet että poistuneet. Pelkkä sisällä olevien asiakkaiden määrän valvominen ei myöskään yksistään takaisi, etteivät asiakkaat ruuhkaudu esim. kassalla. Näin säännös ei parantaisi tilannetta, vaan pelkästään lisäisi hallinnollista taakkaa ja kustannuksia.

Säännös on ongelmallinen myös siksi, ettei siinä ole säädetty lainkaan toimivallan ylärajaa, toisin sanoen, miten voimakas rajoitus sen nojalla olisi mahdollista asettaa. Periaatteessa olisi näin mahdollista asettaa niin tiukka rajoitus, ettei tilaa käytännössä olisi enää mahdollista pitää avoinna lainkaan, esim. asiakkaita saisi olla paikalla vähemmän kuin henkilökuntaa. Kuitenkin esitetty 58 c § koskisi monenlaisia tiloja ja toimijoita toisin kuin esitetty 58 e §, jossa suljettavaksi määrättävät tilat on pyritty tyhjentävästi ja aiempaa tiukemmin määrittelemään. Lain tarkoitettu logiikka kuitenkin lienee ja mielestämme pitääkin olla, että 58 c § ei missään olosuhteissa saa johtaa vaikutukseltaan 58 e §:ää lähenevään rajoitustoimeen, koska vain 58 e §:ssä mainittujen tilojen osalta on tarkoitettu mahdollistaa tilojen sulkeminen kokonaan. Tästäkään syystä säännös ei täytä tällaiselle lainsäädännölle asetettuja tarkkarajaisuuden, välttämättömyyden ja oikeasuhtaisuuden vaatimuksia.

Lainsäädäntö ja hallinto/Yrityslainsäädäntö
Markku Rajamäki

2.5.2022

58 e §:

Vaikka säännöksen vikoja on pyritty korjaamaan suhteessa nykyisin voimassa olevaan 58 g §:ään, korjattavaa on edelleen.

Sinällään on hyvä, että esitetyn säännöksen 2 momentissa on nyt lista niistä terveydenhuollon palveluista, joista vähintään kahden on vaikeiden covid-19-infektioiden vuoksi kuormitettava väestön terveyttä vaarantavalla tavalla, jotta rajoitustoimi voidaan asettaa. Se ei kuitenkaan ole selvää, miten niiden todettaisiin kuormittuneen näin juuri tästä syystä. Terveydenhuolto on kokonaisuus ja muutkin asiat kuormittavat näitä palveluita. Näin terveydenhuollon kokonaismitoitus on keskeinen asia.

Yhteiskunnassa puhutaan tällä hetkellä paljon kokonaisvoimavarojen käytöstä, näin mm. eduskunnan parhaillaan käsiteltävänä olevassa ajankohtaisessalonteossa turvallisuusympäristön muuttumisesta. Koronakriisissä kokonaisvoimavarojen käyttö ei ole tähän mennessä onnistunut optimaalisesti. Sen sijaan, että terveydenhuollon toimijat olisi velvoitettu käyttämään esim. yksityisiä ostopalveluita kuormituksen tasaajina aiemmin ja laajemmin kuin tapahtui, valittiin tie, jossa lähdettiin rajoittamaan muita tilanteeseen täysin syyttömiä elinkeinoja erittäin voimakkailla perustuslakiin kirjattua elinkeinovapautta rajoittavilla tavoilla. Lopputulos olisi ollut oikeudenmukaisempi, jos molempia keinoja olisi käytetty. Tämä tulisi huomioida jatkossa ja huolehtia ennen kaikkea terveydenhuollon kokonaiskapasiteetin riittävydestä.

Säännöksen 3 momentissa on lueteltu tilat, joita rajoitus koskisi. Vaikka lista on nyt parempi kuin nykyisessä 58 g §:ssä, sitä tulisi mielestämme edelleen tarkentaa. Esim. momentin 1 kohtaan sisältyy edelleen riskiltään hyvin erilaisia toimintoja. Kuitenkin vaikkapa kontaktiurheilun riski on kovin toisenlainen kuin monen joukkueurheilulajin tai ryhmäliikuntamuodon, joissa minkäänlaista lähikontaktin riskiä ei synny välttämättä lainkaan. Vaikka tämä pitäisi 4 momentin mukaan huomioida harkinnassa, todennäköisesti lopputulos olisi oikeudenmukaisempi, jos asia huomioitaisiin jo momentin 1 ja 2 kohdan luetteloissa. Näin on jo yksistään siitä syystä, että viranomaisen ei voi päätöksenteossaan todennäköisesti mennä kovin yksityiskohtaiselle tasolle.

Rokotustodistus / koronatodistus:

Esitykseen ei sisälly ehdotusta rokotustodistuksen / koronatodistuksen käyttöön ottamisesta keinona pitää yhteiskuntaa auki ja mahdollistamalla toiminnanharjoittajien toiminta rajoitusten voimassaoloaikana ottamalla rokotustodistus käyttöön.

Lainsäädäntö ja hallinto/Yrityslainsäädäntö
Markku Rajamäki

2.5.2022

On muistettava, että ennen omikron-virusmuunnosta aiempi koronastodistus toimi tässä tarkoituksessa hyvin. Nyt todistuksen käyttömahdollisuuden pois jättäminen perustuu ilmeisesti oletukseen siitä, ettei sen avulla kyettäisi ehkäisemään tartuntojen leviämistä. Tällöin unohdetaan kuitenkin kokonaan se, että myöhemmät virusmuunnokset voivat hyvinkin käyttäytyä kuten omikronia edeltävät muunnokset, jolloin rokotetun riski tartuttaa muita on pieni ja näin rokotustodistuksella olisi merkitystä.

Mielestämme rokotustodistus tulisi sisällyttää ehdotukseen ja sen aktivointi voisi tapahtua eduskunnan säätämällä toimeenpanolailla, jolloin voitaisiin huomioida sen hetkisen virusmuunnoksen ominaisuudet ja rokotusten merkitys tartuntojen leviämisen ehkäisyssä.

Kunnioittavasti

Elinkeinoelämän keskusliitto EK
Lainsäädäntö ja hallinto

Tommi Toivola
Johtaja